

Siōng-tè Pi-iū Tâi-ōan

Ū Chai-ē Lah ! Hiah-ē Bô
Pêng-an Kóng “Pêng-an, Pêng-an”
koh Hóan-tùi Kong-tâu ê Chèng-
kheh.

Tīⁿ Jyi-giokk
Péh-ōe-jī: Nḡ Khèng-
gôan

Keng-bûn : In-ūi in lóng tùi tē-it sòe
kàu tē-it tōa--ê, it-bī tham-châi kap saⁿ-
chiⁿ kôan-lék, . . . In chhìn-chhìn chhái-
chhái i-tī Góa ê peh-sìⁿ ê siong, kóng,
“Pêng-an lah, pêng-an lah”, kî-sit bô
pêng-an. In kiâⁿ khó-òⁿ ê sū, ū chai
kiàn-siàu mah ? Bô, in lóng bô kiàn-
siàu, iah bōe âng-bīn.

(Iâ-lī-bí-su 6 chiuⁿ 13~15 chat)

Tī Liát-kiōng-tiong Sió-kok Seng-chûn ê
Lō

Tâi-pit (David) só kiàn-lip ê ông-kok,
tī i ê kiáⁿ Só-lô-bûn (Solomon) sí hit-nî
(Kong-gôan-chêng (BC) 922 nî) hun chòe
lâm-pak-tiâu, chiū-sī Pak Í-sek-liát Ông-
kok kap Lâm Iû-tâi Ông-kok. Pak-ông-
kok tī chiàⁿ-chiàⁿ 200-nî-āu (BC 722), p
ī tang-pak-hong ê kiông-tâi tè-kok A-sút
(Assyria, hiân-châi Iraq tang-pak-hong)
biát-bông.

Lâm-ông-kok thoa kàu Hi-se-ka Ông

ê sî-tâi, lâm-hong ê tōa-kok Ai-kip tng teh
kap A-sút cheng-tôat chi-phòe Tiong-tang
sè-kài. In-ūi án-ni tiàm-tî lióng-kok tiong-
kan ê sió-kok Iû-tâi sî-siông siū ká-jip
chiàn-cheng. Tī BC 701 nî, A-sút tâi-kun
pau-ûi Iâ-lô-sat-léng (Jerusalem). Iû-tâi-
kok hiân-bêng ê kun-ông Hi-se-ka tī kok-
ka chûn-bông ê sî-khek, khiam-pi khì
chhéng-kàu sian-ti Í-sài-a (Isaiah). Bat ū-
giân kok-chè hô-pêng (Í-sài-a-su 2:4) ê
chit-ūi tōa sian-ti bián-lê kok-ông, kóng:
Sió-kok seng-chûn ê lō, chiū-sī chí-ū sìn-
khò bân-kun ê Iâ-hô-hoa, m̄-bián kiaⁿ-hiâⁿ
tōa-kok ê kun-lék (Í-sài 31:1). Kó-jiân t
ī it-iā chi kan, A-sút thiat-kun kóaⁿ-tíng-
khì pún-kok, kok-ông Se-ná-ki-lip ū-lâi
hō i ê kiáⁿ àm-sat. (Liát-ông-kì Hā 19
chiuⁿ 32~37 chat)

Tùi kok-chè hong-hûn hoah-khí hoah-
tó ê A-sút Tè-kok to iā chiām-chiām soe-
bî. Tng kok-chè kiôk-sè teh chóan-piàn ê
sî, iah chiū-sī Iû-tâi-ông Iok-se-a ê sî-tâi
(BC 626), chheng-liân Iâ-lî-bí (Jeremiah)
siū Siōng-Chú ê tiàu-bêng chiâⁿ-chòe
“Bân-kok ê sian-ti.” (Iâ-lî 1:5) Sî-kiôk ê
ián-piàn chiàu chit-ê iu-kok ê sian-ti só ū-
giân án-ni, tī BC 612 nî sin-heng ê Pa-pí-
lûn Tè-kok (Babylonia, hiân-châi Iraq
tong-hong) kong-phòa A-sút ê siú-to Nî-
nî-bî (Nineveh). Chit-sî Iâ-lî-bí kéng-kò
Iû-tâi kok-bîn, chit-ê sin ê kiông-tôa tè-
kok bô-kú òe “Lâi kong-kek lín.” (Iâ-l
î 5:15) Sian-ti siōng-chhiáⁿ kiông-liát chí-
chek in-ūi sian-ông Má-ná-se ok-chèng ê
hō-ûi-chèng, chô-sêng ték-kôan kùi-chòk,
chèng-kheh, kap sîn-kùn téng, tòa-tiôh bô
liâm-thí ê tâu-ki phín-keh lâi tham-iòk
kôan-lék, gō-tō kok-bîn tûi beh lâi
chhim-liòk kok-kéng ê Pa-pí-lûn phâu
chit-chióng hòⁿ-kî koh hàm-hàm ê hó-kám
hòan-sióng, pêng-chhiáⁿ hō jîn-bîn tûi
ték-kok sit-khì kéng-kak-sim. Só-í Iâ-l

ī-bí chiah chiù-chó bō chek-jīm ê chèng-kheh kóng: “Ū chai-ê lah ! Hiah-ê bō pêng-an kóng, ’Pêng-an, pêng-an--ê’.

Tī Liát-kiông-tiong ê Ho-lú-mo-sa (FORMOSA)

Tī Thài-pêng-iūⁿ ê sai-pêng hái-hék kap A-chiu Tāi-liòk tiona-kan ê Tāi-ôan-tó, kàu Kong-gōan AD 16 sè-kí chiū tì Lâm-hong Hái-tó kap Lâm-A Tāi-liòk iân-hái, ū chit-kóa bō-siāng ê chòk-kún ū-tiōh beh khai-pit sin ê seng-chûn khong-kan, chiū i-bîn lâi Tāi-ôan. Formosa ê tē-lí ū-ti ná chhin-chhiūⁿ Pa-lék-su-thán (Palestine) giáp tī tōa-kok ê tiona-kan, kħiā-kħí tī kiông-kok cheng-tóat pà-kôan ê lō-tiong. Thâu-chêng chit-ê sī tī lâm-pak pòaⁿ-kiû hái-lō-siōng ê Bí-lē-tó, āu-piah chit-ê chiū-si chiàu Sèng-keng só kóng “Lâu leng kap bit” (Chhut-Ai-kip-kì 3:8) ê Tōe-tiong-hái kap A-lah-pekk (Arabia) Soa-bô tiona-kan ê lâm-pak liòk-lō tōe-tài. Formosa kan-ta tī 17 sè-kí tiōh í-keng hō sì-ê pang-kok thóng-tī-kòe. Kàu 1945-nî, tē-gōr ê thâu-ke Jit-pún tī Thài-pêng-iūⁿ Chiàn-cheng chiàn-pāi. Chiàu Liân-kun ê bēng-lēng iū Tiong-hôa Bîn-kok Chiúⁿ Kài-sék ê kun-tūi lâi chiap-siū Jit-kun ê tâu-hâng. Bô jōa-kú Kok-bîn-tóng tī kap Kiōng-sán-tóng ê kôan-lék tâu-cheng sit-pāi, Chiúⁿ-ka pē-kiáⁿ cháu-thâu bō-lō chiū án-ni chē--lōh-khì, chiâⁿ-chòe tē-lák ê thóng-tī-chiá.

Liân-kun kok-kok tī 1951-nî kap Jit-pún só kiat-lip ê “Kū-kim-soaⁿ Hô-pêng Tiâu-iok” (San Francisco Peace Treaty), Jit-pún seng-bêng hòng-khì thóng-tī Tâi-ôan. Chóng-sī iú-koan Tâi-ôan tōe-ūi, tng-sî iáu tī Chiúⁿ chèng-kôan pà-chiàm thóng-tī hā, chiū ēng tân-sèng ê àm-sī, tiâu-bûn-siōng chiah bō thê-khí jīm-hô kui-siòk. 1971-nî kià-kha chāi Bí-lē-tó ê

Chiúⁿ Kài-sék tī Liân-háp-kok ê tāi-piáu pī kóaⁿ-chhut, tì án-ni “Tiong-hôa Bîn-kok” sū-sit-siōng tī Chiúⁿ--sī ê chhiú, tì kok-chè-siōng lâi siau-sit. Tī 1972-nî chhe, tng Bí-kok Chóng-thóng Nî-khek-sùn (Richard Nixon) teh-beh hóng-bûn Pak-kiaⁿ ê sî, Kok-bîn-tóng Chèng-kôan m̄-chai beh jû-hô sī hó, tì-sú chôan Tâi-ôan ê bîn-sim hoat-seng tōa kiaⁿ-hiâⁿ, chō-sêng “Kiám-chhái ōe tī tāi-kok tiona-kan ê kî-pôaⁿ-siōng siū chhut-bōe” ê gûi-ki-kám. Tī chit-sî, Tâi-ôan Ki-tok Tiúⁿ-ló Kàu-hōe, chiū-sī pún-tó siōng-tōa ê bîn-kan thôan-thé ê chit-ê, tī Nixon hóng-bûn Tiong-kok ê chìn-chêng, mō-hiám koh kip-sî..ê, hiòng kok-lâi-gōa hoat-piáu sian-ti-sèng ê “Kok-sī Seng-bêng” kóng, “Jîn-kôan sī Siōng-tè só siúⁿ-sù, iáh sī Liân-háp-kok só pō-chiòng--ê.” Koh kóng, “Tâi-ôan chiân-tô tiōh èng-kai iû chôan-thé chū-bîn kong-tâu lâi koat-tēng.” Che Tâi-ôan-lâng kong-khai seng-bêng iáu-kiû kong-bîn tâu-phiò, í-keng tī 33-nî chêng chiū kóng lah. Lô-má Kàu-têng hôe-phoe lâi kóng: “Kàu-chong ōe kî-kiû Siōng-Chú pì-iū Tâi-ôan.” Bí-kok Kok-bû-īⁿ iáh hôe-tap kóng: “Chóng-thóng ōe-kì-tit lín ê i-gōan.” (Tâi-ôan Kàu-hōe Kong-pò 1972 .01) Oē sī án-ni kóng, m̄-kú, tī 1972-nî jī-góeh ê “Siōng-hái Kong-pò” (Shanghai Communiqué) kóng: “Bí-kok “jīm-chai” Tâi-ôan sī Tiong-kok ê chit-pō-hün.” Che put-tân hō chit-ê sió-tó-kok ê jîn-bîn sit-bōng, mā ū siū Nixon kap Kî-sin-kiat (Henry Kissinger) chhut-bōe ê kám-kak. M̄-kú Siōng-tè pēng bō khì-sak I tī Formosa ê chû-bîn. Tī kong-khai ê “Siōng-hái Kong-pò” kî-pôaⁿ-siōng bûn-chiuⁿ, Bí-kok sú-iōng iáu-kú lâu ū tân-sèng kái-sek ê jī-gán “Acknowledges (jīm-chai),” lêng-khó m̄-sī ēng “Recognizes (sêng-jīm).”

Kin-kù chòe-kūn (1999. 01. 21; 2003. 12. 11) kái-bit ê Péh-kiong chòe-ko ki-bit tòng-àn, tī “Kong-pò-siōng khòaⁿ bōe-tiōh--ê, chiū-sī Kissinger tī 1972 nî 2-gòeh 24-jit tī Nixson ê bīn-chêng kā Chiu Un-lâi kóng: “Góan bōe chi-chhî Tâi-ôan Tōk-lip Ùn-tōng, góan iáh bōe sú-iōng bûlèk tìn-ap che ūn-tōng.” Oāⁿ-oe lâi kóng, Tâi-ôan sī-m̄-sī òe tōk-lip sī chāi-tī Tâi-ôan-lâng pún-sin.

1977 nî Bí-kok Khà-ték (Jim Carter) Chóng-thóng hóng-būn Tiong-kok chìn-chêng, Tiúⁿ-ló Kàu-hōe koh chít-pái mō-tiōh Kok-bīn-tóng ték-bū ê ui-hiáp, hoat-piáu “Jīn-kōan Soan-giân”, chú-tiuⁿ tiōh kiàn-lip Tâi-ôan chiâⁿ-chòe “Sin koh tōk-li p ê kok-ka.” Aū-lâi Bí-kok Kok-bū-īⁿ phài koaⁿ-ôan lâi Tâi-lâm Sîn-hák-īⁿ, tī iáu bōe thiah-tiāu kór-ló ê Lék-sú Bûn-bút-kóan jī-lâu, chiū-sī tī chêng-īⁿ-tiúⁿ N̄g Chiong-hui Bòk-su-kóan, siong-tong iú-siān koh chhin-chhiat ê thài-tō tÙi Tiúⁿ-ló Kàu-hōe jīn-sū soat-bêng: Tâi-ôan kiök-sè só bīn-tùi ê būn-tōe sī ēng “Evolution (chiām-chìn)” ê hong-sek pí-kàu khah sek-tòng (Kàu-hōe Kong-pò 1977~78). Tī 1979 nî nî-chhe, Bí-kok kap Tiong-hôa Jīn-bīn Kiōng-hô-kok kiän-kau ê sī, chit-ê Pak-Bí tāi-kok koh chìn chít-pōr ēng kok-lâi hoat, chiū-sī kin-nî beh kí-liām 25 chiu-nî ê “Tâi-ôan Koan-hē-hoat” (Taiwan Relations Act) pó-hō lán chit-tè sió-tó. I ê lí-iû chin bêng-hián kéng-kò kóng: Uī-tiōh tī Se-Thài-pêng-iûⁿ Tōe-khu Bí-kok ê kōan-ek, ēng hô-pêng í-gōa ê jīm-hô chhiú-tōaⁿ lâi koat-tēng Tâi-ôan bī-lâi ê tē-ūi, sī Bí-lī-kian Háp-chiòng-kok só giâm-tiōng koan-chù..ê (grave concern). Téng-bīn só thê-khí ê “Siōng-hái Kong-pò” kap i pōe-āu ê “Kissinger Pī-bōng-liók”, 30-gōa-nî lâi, put-kóan chóng-thóng òaⁿ siáⁿ-lâng, chiâⁿ-chòe Bí-

kok ūi Tâi-ôan tÙi-hù Tiong-kok chèng-chhek ê ki-pún lip-tiûⁿ.

1988-nî Chiúⁿ Keng-kok kòe-sin liáu-āu, Chiúⁿ--ka Ông-tiâu tī chia kiat-sok. Thong-kòe kèng-khiân sìn Chú ê hiaⁿ-tī Lí Teng-hui ê chhiú, Tâi-ôan bō keng-kòe lâu-hoeh chiām-chiām sit-hêng bīn-chú-hòa kap pún-thó-hòa. Thóng-tī pōaⁿ-sè-kí gōa-lâi ê Kok-bīn-tóng, kiat-kiök chòe-āu tī 2000-nî tāi-sóan sit-pāi, òaⁿ pún-thó chèng-kōan chip-chèng. Tī 2004-nî chit-pái tāi-sóan ê sī, biān-tùi Tiong-kok 500 liáp hui-tōaⁿ ê ui-hiáp, Chóng-thóng Tân Chúi-píⁿ thê-chhut 400-nî lâi tē-it-pái kong-bīn tâu-phiò, koh tī “228 Hô-pêng-jīt” ū 200-gōa-bān ê lâm-lú ló-iù chū-hoat-tek ēng khang-chhiú chhiah-kha ê hong-sek, m̄-nā hiòng tÙi-hōaⁿ ê à-pà Tiong-hôa tāi-kok tōa-siaⁿ hoah: “No ! ”, iáh hiòng kok-chè soan-pò kóng: “Góan ài hô-pêng, ”koh hiòng Siōng-tè kí-kiû, “Síuⁿ-sù Bí-lē-tó pêng-an.” Tī Chú-āu 2004-nî 3-gòeh 20-jit Tâi-ôan tī lék-sú-siōng tē-it-pái kong-bīn tâu-phiò, sī beh koat-tēng Tâi-ôan-lâng tÙi taⁿ í-āu, tāi-tāi sī-m̄-sī òe-tit-thang ka-kī chū-iû chòe chû-lâng, á-sī kè-siök beh hō gōa-lâi chèng-kōan thóng-tī, ê koat-chiàn-tiám lah.

Tâi-ôan chit-sī khiā tī chit-ê lék-sú ê hun-chúi-niá, iáu ū chit-kóa tòa tiōh Chiúⁿ--ka Tiong-hôa Tè-kok hō-ûi-chèng ê ték-kōan chèng-kheh, ēng bōe kiän-siàu ê phín-keh tham-iök châi-pó, koh ūi in ka-kī teh cheng-chhú thóng-tī kōan-lék, lâi hō-iök kok-bīn hòng-khì kong-tâu. In jīm-tōng kiōng-tāi ê Tiong-hôa ték-kok chòe lâu-pē, pêng-chhiáⁿ gōr-tō Tâi-ôan kok-bīn tÙi Tiong-kok phäu chit-chiòng chhò-gōr ê bí-kéng hòan-sióng, hō jīn-bīn sit-khì khó-lêng òe pī cheng-hók ê kéng-kak-sim. Sian-ti Iâ-lī-bí só chiù-chó--ê tú-tú chhin-chhiūⁿ chiah-ê chèng-kheh, tī 500

liáp hui-tōaⁿ thâu-chêng iáu-kú teh môa-phiàn kok-bîn kóng: “Pêng-an, pêng-an,” kî-sít bô pêng-an.

Kiat-gú : Siōng-tè Pi-iū Tâi-ôan

Pún-lâng siong-sìn, ná chhin-chhiūⁿ Siōng-tè chhe-khián Môr-se ín-chhōa Í-sek-liát chû-bîn chìn-jíp Se-nái Khòng-iá (Chhut-Ai-kip-kì 15 chiuⁿ), tûi lô-lê sòaⁿ-bîn chhau-liān chiâⁿ-chòe ū kok-bîn kut-keh ê bîn-chòk án-ni, Siōng-Chú iáh beh chiong Tâi-ôan ê sù-chòk-kûn chhau-liān hêng-sêng ū Bí-lê-tó ték-iú ê kok-bîn sèng-keh. Chóng-sī Tâi-ôan-lâng tiôh ài khiam-pi kèng-ùi Siōng-tè ê pi-iū, sìn-khò Iâ-sor Ki-tok ê jîn-ài kiù-siòk. Lán tiôh siong-sìn ū chit-jit Chú òe ín-chhōa Tâi-ôan-lâng kàu chhut-thâu-thiⁿ. Che chiah sī hiän-kim Tâi-ôan Kàu-hôe ê sî-tâi sù-bêng lah.

Chhiau-kiông Bí-kok êng kok-lâi-hoat pó-hō Tâi-ôan, sī ūi in pún-sin ê kok-ka kôan-ek. M-kú Sèng-keng ê si-jîn kèng-kò sió-kok, m-thang óa-khò tōa-kok ê peng-má chiàn-chhia (Si-phian 20:7), èng-kai tiôh sìn-khò bân-kun ê Iâ-hô-hoa (Si-phian 46:1). Siōng-Chú tiāⁿ-tiāⁿ teh lî-iōng tâi-sóan kap kong-bîn tâu-phiò, lâi khógiâm Tâi-ôan-lâng sī-m-sī ū mài-hiòng chòe chû-lâng ê ì-gôan, chiū-sī kiàn-lip “Eng jîn-ài sit-hêng I ê kong-gî” ê kok-tō (Chim-giân 21:21) á-bô. M-thang chhin-chhiūⁿ hiah-ê ké-hó ê chèng-kheh, tī àm-chîⁿ tham-lôan su-iòk kap siâ-ok (Lō-ka Hok-im 11:39). Tâi-ôan Ki-tok Tiúⁿ-ló Kàu-hôe tī i ê “Sìn-gióng Kò-pék” hø-iòk sù-chòk-kûn, kóng tiôh hō-siōng: “Jîm-tông só-ū chû-bîn.” Ki-tok-tô tī kiàn-kok lō-chiūⁿ ê sù-bêng, ná chhin-chhiūⁿ “Tâi-ôan Chhùi-chhiⁿ” tē-jî-chat só gîm-chhiùⁿ án-ni, “Lán beh kiàn-siat jîn-ài kong-gî, Chó-kok móa-tôe chhin-chhiūⁿ tī thiⁿ.”

Pún-phiⁿ káng-tō sī Tâi-lâm Sîn-hák-îⁿ Bêng-ū Kàu-siū Tîⁿ Jî-giòk Bók-su tī 2004-nî 2-gòeh 29-jit tī Tâi-lâm Tang-mîng Pa-khek-lé Kì-liâm Kàu-hôe Chú-jit Lé-pài só káng--ê. Tâi-gú Hán-jî gôan-kó khan tī Tang-mîng Kàu-hôe Chiupò.